

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
HISTÒRIA AGRÀRIA

Coordinació: ENRIC VICEDO RIUS

Any acadèmic 2013-14

Informació general de l'assignatura

Denominació	HISTÒRIA AGRÀRIA
Codi	100021
Semestre d'impartició	1r Q Avaluació Continuada
Caràcter	Obligatòria
Nombre de crèdits ECTS	7.5
Crèdits teòrics	0
Crèdits pràctics	0
Coordinació	ENRIC VICEDO RIUS
Departament/s	Història
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.
Idioma/es d'impartició	Català Altres idiomes: Fonts i documents: CATALÀ, CASTELLÀ I ANGLÈS
Horari de tutoria/lloc	Despatx 2.14.1 primer quadrimestre: dilluns i dimarts d'11,15h a 12,15h i per cita segon quadrimestre: per cita

ENRIC VICEDO RIUS

Informació complementària de l'assignatura

Estudi de les característiques fonamentals de les economies agràries europees medievals i precapitalistes i de les vies de la seva progressiva integració en el procés de desenvolupament econòmic capitalista contemporani.

Objectius acadèmics de l'assignatura

Veure apartat de competències

Competències

Competències	Objectius formatius
Coneixement de la història agrària de les diferents èpoques i territoris, de les desigualtats i heterogeneïtats socials i econòmiques, i el seu paper en l'evolució històrica.	O1: Comprendre els canvis històrics de les societats agràries europees, interrelacionant els aspectes econòmics i socials amb els polítics, culturals i institucionals.
Coneixement dels problemes i mètodes en la recerca sobre la història del món rural.	O2: Identificar i diferenciar els principals corrents dins la història agrària, les aportacions i les possibilitats de desenvolupament, tot incorporant les perspectives actuals més innovadores.
Coneixement de manera comparada de les diverses societats agràries al llarg del temps.	O3: Copsar els trets fonamentals que defineixen una societat agrària i la diferencien d'altres. Identificar els avenços i els endarreriments de les diverses societats de manera comparada.
Coneixement i capacitat per utilitzar metodologies pròpies de la història, en especial les més emprades per l'estudi del món rural, a nivell econòmic, social i institucional.	O4: Aplicar els principals mètodes d'anàlisi a l'estudi dels canvis històrics de les societats agràries europees.

Continguts fonamentals de l'assignatura

- Entre parèntesi el nombre de sessions de dues hores. Inclou les pràctiques. En començar el curs es donaran les dates de les pràctiques.

- El primer parcial A1 serà el dimecres 20 de novembre de 2013 de 10 a 12 hores a l'aula que s'indicarà. La resta de dates d'avaluació són les fixades per la Facultat.

0. PRESENTACIÓ DE L'ASSIGNATURA [1]

I. INTRODUCCIÓ

1. Història agrària, història i ciència social [1,5]

2. L'alimentació humana. Els orígens de l'agricultura [2,5]

P1- Pagesia, indústria i món rural. VIII Congrés sobre Sistemes agraris, organització social i poder local.

II. LA APORTACIÓ DE LES ECONOMIES AGRÀRIES MEDIEVALS.

1. Les bases materials de la producció en una economia orgànica. Interaccions home / medi en la pràctica agrària. La petjada ecològica [2,5]
2. El règim senyorial i la configuració dels règims agraris europeus. Famílies pageses i nivells de vida [1,5]

III. CONTINUÏTATS I CANVIS EN LES SOCIETATS AGRARIES MODERNES.

1. Les economies senyorials a Europa occidental. La segona servitud a l'Europa Oriental [1]
  2. Transformacions productives i socials als Països Baixos. *Enclosure & New Husbandry*: la "primera revolució agrícola" a Gran Bretanya [1,5]
  3. L'agricultura dels sistemes colonials europeus i el desenvolupament del comerç atlàntic [1]
- P2 – Metodologia per a l'estudi de les crisis en les economies agràries orgàniques [1,5]*

IV. LA DINÀMICA DEL CANVI AGRARI AL MÓN RURAL DURANT EL SEGLE XIX.

1. Les arrels de les societats agràries contemporànies a Europa. L'abolició del règim senyorial i les reformes agràries liberals. La reforma agrària liberal a Espanya. Agricultura i revolució industrial [2]
  2. El món rural en el marc de la nova economia capitalista I: Recursos naturals, nivell tecnològic i explotacions agràries [1]
  3. El món rural en el marc de la nova economia capitalista II: Pagesia, contractació agrària, distribució de la renda i endeutament [1]
  4. L'impacte de la crisi finisecular en el món rural [1]
- P3 – Contractació agrària [2]*

V. EL SEGLE XX.

1. El canvi agrari durant el primer terç del segle XX. El desenvolupament de l'associacionisme pagès. Les formes socialistes d'organització de l'economia i el món rural [2]
2. Les transformacions de les economies agràries desenvolupades a partir de 1945. Crisi de l'agricultura tradicional. Revolució verda, enginyeria genètica i alimentació humana [2]
- 3 Agricultura i subdesenvolupament: les interpretacions. Estructura de classes i control de les estructures de producció i de comercialització. La distribució de la renda [2]

P4 – Condicions de reproducció de la unitat familiar pagesa. Mètodes d'estudi [1]

P5 – Coneixement de les possibilitats d'estudi de la documentació d'un arxiu [1]

CONCLUSIONS DE L'ASSIGNATURA [1]

Eixos metodològics de l'assignatura

Activitat	CODIFICACIÓ / descripció / tipologia TPD	o*	G*	HP*	HNP*

Classe magistral (M)		01 03	1	53	56
Seminaris (S)					
Pràctiques (P)	Cinc activitats pràctiques	02 04	1	13	35
Treballs (T)	Treball de curs	02			15
Tutories (Tut)		02 04		4	6.5
Altres (AA)					
Avaluació (AV)	Vegeu taula de mecanismes d'avaluació		1	5	
TOTAL	El total absolut sempre ha de sumar 187.5 h (7.5 ECTS) o 150 h (6 ECTS)			75	112,5

O: Objectiu. G: número de grups implicats en l'activitat. HP: hores presencials de l'alumne. HNP: hores no presencials de l'alumne.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

Vegeu la distribució horària en l'apartat continguts.

Sistema d'avaluació

mecanismes d'avaluació	codificació / descripció-criteris / tipologia TPD	observacions	O*	Activitat	%*
Assistència i participació (As)	AS	Participació a classe	01	Pràctiques, debats i altres iniciatives dels alumnes o del professor	10
Taller d'avaluació (TA) (Examen)	TA1	Avaluació objectius assolits	01 03	Examen teòric final	30
Informe (In) / Treballs (T)	In1= Informe de la pràctica 1 In2= Informe de la pràctica 2 In3= Informe de la pràctica 3 In4= Informe de la pràctica 4	P1- Pagesia, indústria i món rural. http://www.sistemesagraris.udl.cat/VIII-Ind/VIII-PIMR.html P2 – Metodologia per a l'estudi de les crisis en les economies agràries orgàniques. P3 – Contractació agrària. P4 – Condicions de reproducció de la unitat familiar pagesa. Mètodes d'estudi. P5 – Coneixement de les possibilitats d'estudi de la documentació d'un arxiu.	04 04 04 04	In1 In2 In3 In4 La pràctica 5 no exigeix cap informe	20 [5 per inform]

Altres (A)	T = Treball individual sobre un aspecte d'una llista que proposarà el professor en començar el curs.		02	Treball escrit	20
	A1= Examen parcial	Examen escrit amb preguntes curtes o comentari de text	01 03		20
TOTAL					100

O: Objectiu. %: percentatge en la nota final.

P Per tal de que les notes de cadascun dels conceptes TA1, T i A1 puntuïn en la nota final, cal que tinguin com a mínim un aprovat. En el cas dels informes de les quatre pràctiques, cal que la nota mitjana tingui un aprovat com a mínim.

Bibliografia i recursos d'informació

LECTURES OBLIGATÒRIES

ALLEN, R. (2002): "Revolución en los campos. La reinterpretación de la Revolución Agrícola Inglesa", *Historia Agraria*, 26, pp. 13-32.

BOSERUP, E.: "El impacto de la escasez y la abundancia en el desarrollo", a ROTBERG, R.I. & RABB, T.K. (1990, eds.): *El hambre en la historia*. Madrid: Siglo XXI, pp.205-231.

BROWN, L.R. (1998): "La lluita per augmentar la productivitat dels conreus", a WORLDWATCH INSTITUTE / UNESCO DE CATALUNYA (1998): *L'estat del món*. Barcelona: Centre Unesco de Catalunya.

DE VRIES, J. (1979): *La economía de Europa en un período de crisis, 1600-1750*. Madrid: Cátedra. Capítol sobre l'agricultura.

DYER, C. (1998): "La historia de los niveles de vida en Inglaterra, 1200-1800. Problemas y enfoques", *Historia Agraria*, 16, pp.101-120.

GARRABOU, R. (2001): "Crecimiento agrario, atraso y marco institucional", en A.A.V.V.: *El pozo de todos los males. Sobre el atraso en la agricultura española contemporánea*, pp. 215-243. Crítica: Barcelona.

GARRIDO, S.: "Cooperativisme agrari, millora tècnica i mobilització pagesa: els inicis del moviment cooperatiu espanyol", a BARRULL-BUSQUETA-VICEDO (1998): *Solidaritats pageses, sindicalisme i cooperativisme*, pp.583-602. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.

GARRIER, G.: "Las nuevas agriculturas", en P. LEON (1979): *Historia económica y social del mundo. 4. La dominación del capitalismo, 1840-1914*. Madrid: Zero-Zyx / Encuentro, pp..402-458.

GONZÁLEZ DE MOLINA, M. (2003): "Crecimiento agrario y medio ambiente a las puertas del siglo XXI", *Revista de Historia Actual*, vol.1, nº 1, pp.47-65.

HILTON, R. H. (1978): "El campesiano como clase", a *Estudis d'Història Agrària*, 1, pp. 27-37. Barcelona.

HOWKINS, A. (1992): "La Gran Depressió a l'agricultura anglesa", a *Recerques*, 26, pp. 71-88.

KRAUSMANN, F. (2006): "Una perspectiva biofísica del cambio agrícola en Austria: dos sistemas agrarios

en las décadas de 1830 y 1990”, *Historia Agraria*, 40, pp.501-530.

NAREDO, J.M. (1996): “Crisis de la sociedad agraria tradicional”, en *La evolución de la agricultura en España (1940-1990)*: Granada: Publicaciones de la Universidad de Granada, pp.115-159.

PUJOL, J. (1998): “La difusión de los abonos minerales y químicos hasta 1936: El caso español en el contexto europeo”, *Historia Agraria*, 15, pàg. 143-182.

RUIZ TORRES, P. (1994): “Del antiguo al nuevo régimen: carácter de la transformación”, a A.A.V.V.: *Antiguo Régimen y liberalismo. Homenaje a Miguel Artola. 1. Visiones generales*. Madrid: Alianza editorial / Ediciones de la U. A. de Madrid (1994).

SERRA, E. (1983): “Notes sobre els orígens i l'evolució de l'emfiteusi a Catalunya”, a *Estudis d'Història Agrària*, nº 7, pp. 127-138. Barcelona.

SIMPSON, J. (1997): “Conclusión: El cambio agrícola español en el contexto europeo”, a SIMPSON, J. (1997): *La agricultura española (1765-1965): la larga siesta*, pp. 351-370. Madrid: Alianza Editorial.

SOBOUL, A. (1992): “La tierra y los campesinos”, en *La Francia de Napoleón*. Barcelona: Crítica, 1992, pp.135-171.

TXAIANOV, A. C. (1974): *La organización de la unidad económica campesina* (capítulo 7). Buenos Aires: Nueva Visión.

VILAR, P. (1982): “Reflexiones sobre la noción de ‘economía campesina’”, en *Iniciación al vocabulario del análisis histórico*, pp. 267-311. Barcelona: Crítica.

REVISTES

1. Revistes d'Història Agrària.

Agricultural History

Agricultural History Review

Estudis d'Història Agrària

Études Rurales

Journal of Peasant Studies

Journal of Rural Studies

Histoire et Sociétés Rurales

Historia Agraria

Rural History

2. Revistes d'història que inclouen treballs d'Història Agrària.

Agricultura y Sociedad

Annales

Economic History Review
Investigaciones de Historia Económica
Past and Present
Recerques
Revista de Historia Económica

WEBS

SOCIEDAD ESPAÑOLA DE HISTORIA AGRARIA

<http://www.seha.info/>

WEB HISTÒRIA AGRÀRIA [E. Vicedo]

<http://web.udl.es/dept/historia/Agraria/HA-index.html>

CONGRESSOS SOBRE HISTÒRIA RURAL

Congressos sobre Sistemes agraris, organització social i poder local

<http://www.sistemesagraris.udl.cat/>

Comunicacions XIII Congrés d'Història Agrària [Lleida, maig 2011]

http://www.seha.info/2_2011_sesiones.asp

Comunicacions V Congrés d'Història Agrària dels Països Catalans [Barcelona, desembre 2010]

http://k.udg.edu/VCHA/?page_id=12

BIBLIOGRAFIA GENERAL

A.A.V.V. (1986): *Terra, treball i propietat*. Barcelona: Crítica.

A.A.V.V. (1987): *Estructuras y regímenes de tenencia de la tierra en España*. Madrid: MAPA.

A.A.V.V. (2002): *Agricultures mediterrànies contemporànies*, Estudis d'Història Agrària, 15.

A.A.V.V. (2004-2005): *Història Agrària dels Països Catalans*. Barcelona: Publicacions de la UB.

ABEL, W. (1973): *Crises agraires en Europe (XIIIe. ?XXe. siècle)*. Paris: Flammarion. Traducció castellana del

FCE, México.

ALLEN, R. C. (2004): *Revolución en los campos. La reinterpretación de la revolución agrícola inglesa*, Monografías de Historia Rural, SEHA. Zaragoza: Prensas Universitarias de Zaragoza.

ANES, G. (1970): *Las crisis agrarias en la España Moderna*. Madrid: Taurus.

AURENCHE, OLIVIER (2003): *El Origen del neolítico en el Próximo Oriente : el paraíso perdido*; Barcelona : Ariel.

BAIROCH, P. (1999): *L'agriculture des pays développés 1800 à nos jours. Production, productivité, rendements*. París: Ed. Económica.

BEVILACQUA, P. (1989-1991): *Storia dell'Agricoltura italiana in età contemporanea*. Venècia: Marsilio. 3vs.

BLOCH, M. (1978): *La historia rural francesa: caracteres originales*. Barcelona: Crítica.

BOSERUP, E. (1984): *Población y cambio tecnológico. Estudio de las tendencias a largo plazo*. Barcelona: Crítica.

CARMAGNANI, M. & GORDILLO, G. (2000): *Desarrollo social y cambios productivos en el mundo rural europeo*. México: Fondo de Cultura Económica..

CARMONA, J. I J. SIMPSON (2003): *El laberinto de la agricultura española. Instituciones, contratos y organización entre 1850 y 1936*, Monografías de Historia Rural, SEHA. Zaragoza: Prensas Universitarias de Zaragoza.

CIPOLLA, C. M. *Historia Económica de Europa*, 6 vs.. Barcelona: Ariel.

CONGOST, R., JOVER, G. I G. BIAGIOLI (eds., 2003): *L'organització de l'espai rural a l'Europa mediterrània. Masos, possessions, poderi*. Girona: CCG edicions.

CROSBY, A. W. (1988): *Imperialismo ecológico. La expansión biológica de Europa, 900-1900*. Barcelona: Crítica.

DERRY, T.K., i WILLIAMS, T.I. (1977): *Historia de la tecnología, I, Desde la antigüedad hasta 1750, 1 v.; II. Desde 1750 hasta 1900, 2 vols*. Madrid: Siglo XXI.

DIOS, SALUSTIANO DE (1999, coord.): *Historia de la propiedad en España. Siglos XV a XX*. Madrid: Colegio de Registradores de la Propiedad y Mercantiles de España. Centro de Estudios Registrales.

DOUWE van der PLOEG (2010) : *Nuevos campesinos. Campesinos e imperios alimentarios*. Barcelona : Icaria.

DUBY, G. i WALLON, A. (dir., 1975-1977): *Histoire de la France Rurale*, 4 vs. París: Seuil. 4 vs.

ETXEZARRETA, M. (1979, ed.): *La evolución del campesinado. La agricultura en el desarrollo capitalista*. Madrid: Servicio de Publicaciones Agrarias.

EVANS, L. T. (1993): *Crop Evolution, Adaptation and Yield*. Cambridge: Cambridge University Press.

EVANS, L.T. (1998): *Feeding the Ten Billion. Plants and Population Growth*. Cambridge U. P.

FEDERICO, G. (2005): *Feeding the World. An economic history of agriculture, 1800-2000*. Princeton: Princeton University Press.

FEDERICO, G. (2011): *Breve historia económica de la agricultura*. SEHA-PUZ-IFC, Zaragoza.

FOSSIER (1985): *Historia del campesinado en el Occidente medieval*, Barcelona: Crítica.

GARCÍA SANZ, A., JIMÉNEZ BLANCO, J.I. i GARRABOU, R. (eds., 1985-1986): *Historia agraria de la España contemporánea*. Barcelona: Crítica.

GARDNER, B. L. (2002): *American Agriculture in the Twentieth Century*. Harvard University Press.

- GARRABOU, R., ed. (1988): *La crisis agraria de fines del siglo XIX*. Barcelona: Crítica.
- GARRABOU, R., ed. (1992): *Propiedad y explotación campesina en la España Contemporánea*. Madrid: MAPA.
- GARRABOU, R. i NAREDO, J. M. (eds, 1996): *La fertilización en los sistemas agrarios. Una perspectiva histórica*. Madrid: Fundación Argentaria / Visor (distribuciones, s.a.).
- GARRABOU, R. i NAREDO, J. M. (eds, 1999): *El agua en los sistemas agrarios. Una perspectiva histórica*. Madrid: Fundación Argentaria / Visor (distribuciones, s.a.).
- GARRABOU, R. y J. M. NAREDO (2008): *El paisaje en perspectiva histórica. Formación y transformación del paisaje en el mundo mediterráneo*. Pressas Universitarias de Zaragoza. Coedició amb la Sociedad Española de Historia Agraria (SEHA).
- Gonzalez de Molina, M. & Sevilla Guzman, E. (1993): *Ecología, campesinado e historia*. Madrid: Ediciones de La Piqueta.
- GRIGG, D. (1992): *The Transformation of Agriculture in the West*, Oxford. Oxford: University Press.
- Hurt, R. Douglas (1994): *American agriculture: a brief history*. Ames, Iowa: Iowa State University Press.
- LIVI BACCI, M. (1988): *Ensayo sobre la historia demográfica europea. Población y alimentación en Europa*. Barcelona: Ariel.
- LIVI BACCI, M. (1999): *Historia de la población europea*. Barcelona, Crítica.
- LUELMO, J. (1975): *Historia de la agricultura en Europa y América*. Madrid: Istmo.
- MAROTO, J. V. (1998): *Historia de la agronomía*. Madrid: Mundi-Prensa.
- Martínez Carrión, J.M., (2002, ed.): *El nivel de vida en la España rural, siglos XVIII-XX*. Alacant: Publicaciones de la Universidad de Alicante.
- MAZURIÉ DE KEROUALIN, KAROLINE (2007): *El Origen del Neolítico en Europa: agricultores, cazadores y pastores*; Barcelona: Ariel.
- MILLET, S.: *Història de l'agricultura espanyola durant els segles XIX i XX*. Lleida: Pagès editors.
- MORILLA CRITZ, J., GÓMEZ-PANTOJA, J., CRESSIER, P. (1997, eds.): *Impactos exteriores sobre el mundo rural mediterráneo*. Madrid: MAPA.
- PÉREZ PICAZO, M. T. i LEMEUNIER, G. (eds., 1990): *Agua y modo de producción*. Barcelona: Crítica.
- PUJOL, J., GONZÁLEZ DE MOLINA, M., FERNÁNDEZ PRIETO, L., GALLEGRO, D. i GARRABOU, R. (2001) *El pozo de todos los males. Sobre el atraso en la agricultura española contemporánea*. Barcelona: Crítica.
- PONTING, C., (1993): *A green history of the world*. New York: Penguin Books. Hi ha traducció castellana.
- ROBLEDO, R. (1993): *Economistas y reformadores españoles: La cuestión agraria (1760-1935)*. Madrid: MAPA.
- ROBLEDO, R. (ed., 2010), *Sombras del progreso. Las huellas de la historia agraria. Ramón Garrabou*. Barcelona: Crítica.
- RÖSENER, W. (1990): *Los campesinos en la Edad Media*. Barcelona: Crítica.
- ROTBERG, R. I. i RABB, T. K., (comps., 1990): *El hambre en la historia*. Madrid: Siglo XXI.
- SCOTT, N. (1946): *A history of agriculture*. New York: F.S. Crofts and Co.
- SEBASTIÁN AMARILLA, J.A. I R. URIARTE AYO (eds., 2003): *Historia y economía del bosque en la Europa del Sur (siglos XVIII-XX)*: Monografías de Historia Rural, SEHA. Zaragoza: Pressas Universitarias de Zaragoza.

SHANIN, T. (ed., 1979): *Campesinos y sociedades campesinas*. México: FCE.

SIMMONDS, N. W. (ed., 1976): *Evolution of Crop Plants*. London: Longman.

SLICHER van BATH, B.H. (1974): *Historia agraria de Europa occidental (500?1850)*. Barcelona: Península.

THIRSK, J. (ed., 1990): Chapters from *The Agrarian History of England and Wales*, 5 vs. Cambridge: Cambridge U.P.

VASEY, D.E. (1992): *An ecological history of agriculture, 10.000 b.C. - a.d. 10.000*. Ames: Iowa State U.P.

VICEDO-RIUS, E. (2005), *Fonts per a l'estudi de la història agrària contemporània*, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs

VILAR, P. (1966): *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, v. 3. Barcelona: Edicions 62.

WILLIAMS, T. I. (1987): *Historia de la tecnología. Desde 1900 hasta 1950*, 2 vols. Madrid: Siglo XXI.